

Людмила Базиль,
вчений секретар Інституту професійно-технічної освіти
НАПН України, доктор педагогічних наук, доцент

ЦЕНТРИ ЗАЙНЯТОСТІ І ЦЕНТРИ ПРОФЕСІЙНОЇ КАР'ЄРИ: ЦІЛІ ТА ЗАВДАННЯ

Важливим кроком самореалізації особистості тривалий час вважалося отримання диплому про вищу освіту. Проте наразі в Україні з-поміж безробітних – 76,8 % осіб із вищою освітою. Хоча кількість вільних робочих місць (вакантних посад), заявлених роботодавцями, станом на кінець червня 2017 р. становила 66,5 тис. За таких умов значно підвищується роль центрів зайнятості та центрів професійної кар'єри.

З історії професійної та зарубіжної педагогіки відомо, що вперше служби професійної кар'єри були приватними і виникли на початку століття в США. Надалі створювались агентства зайнятості, до функцій яких віднесено консультації щодо працевлаштування, а також тестування індивідуальних задатків і здібностей осіб, які звертаються з проханням про допомогу у працевлаштуванні. Відповідно до змісту акта «School to Work» (1994) метою освіти передбачалося підготувати учнів і студентів до майбутньої роботи та кар'єри на основі інтегрування академічних і професійно-технічних знань, завчасного визначення місця майбутнього працевлаштування (наприклад, під час виробничої практики), використання потенціалу співпраці між освітніми закладами та підприємствами. Важливо, що у США, окрім агентств, відкривають спеціальні центри кар'єри з широким спектром профорієнтаційних послуг (від профконсультації до профвідбору).

У Канаді функціонує понад 400 інформаційних центрів, основним завданням яких є збирання та поширення інформації про вакантні робочі місця, консультації з питань найму та професійної освіти. Прикметно, що канадська молодь у пошуку місця працевлаштування звертається не тільки до інформаційних центрів сприяння найму, а й користується послугами спеціалізованих центрів профорієнтації «центрів вибору» (близько 70). Співробітники таких установ надають відомості про особливості існуючих у Канаді професій (понад 4 тис.), а також організують комп'ютерне тестування випускників закладів освіти на професійну придатність за певною професією.

У Великобританії при Міністерстві з питань зайнятості діє Комісія з трудових ресурсів, якій підпорядкована служба професійної кар'єри молоді та Національна консультативна рада з професійної кар'єри. У Німеччині функціонує Федеральний інститут зайнятості, Федеральна комісія зі зв'язків, з-поміж співробітників якої – фахівці Міністерства освіти та Інституту зайнятості. У Франції питаннями працевлаштування та кар'єрного зростання молоді займаються працівники Національного бюро з освіти та професійної інформації, Центру професійної інформації та орієнтації, Національного агентства зайнятості. У Японії діє Державна служба забезпечення зайнятості, співробітники якої проводять групові бесіди, тестування, профвідбір для подальшого навчання та працевлаштування. У Скандинавських країнах широко розповсюджені «освітні гуртки» для ознайомлення з тією чи іншою професією.

В Україні функціонують державні центри зайнятості і центри професійної кар'єри при закладах освіти. У більшості вишів такі центри функціонують як соціальні проекти, метою яких передбачено забезпечення ефективної співпраці між установами державної влади, закладами освіти, соціальними партнерами, роботодавцями, студентами.

Провідним завданням центрів кар'єри визначено: забезпечити дієву підтримку і допомогу випускникам закладу освіти у працевлаштуванні засобами активізації власних ресурсів, формування активної світоглядної позиції щодо життєтворчості, визначення ціннісних пріоритетів та стимулювання позитивної внутрішньої мотивації щодо професійних успіхів та освітніх досягнень.

Як переконує освітня практика і досвід вивчення роботи закладів вищої освіти, у центрі уваги співробітників центрів кар'єри перебувають, зазвичай, студенти випускних курсів, більшість із яких уже працевлаштовані в Україні або мають стійкий намір розпочати трудову діяльність за кордоном. У зв'язку з цим провідною функцією центру кар'єри стає визначення і розвиток ціннісних кар'єрних орієнтацій кожного випускника, виявлення та аналіз індивідуальних здібностей, планування можливих варіантів майбутньої професійної кар'єри в Українській державі чи у зарубіжних країнах.

Центри професійної кар'єри у більшості випадків функціонують на громадських засадах, оскільки їхні характерні ознаки – це гнучкість і свобода. За результатами численних опитувань науково-педагогічних закладів вищої і професійної освіти центр кар'єри утворюють «коло небайдужих однодумців різних факультетів, відділень».

Основні завдання роботи таких центрів у виші: сприяння професійному становленні майбутніх фахівців; формування у студентів навичок активного пошуку роботи; надання допомоги і супровід у працевлаштуванні; співпраця з роботодавцями; послуги перепідготовки і підвищення кваліфікації; розвиток комунікативних якостей; проведення навчальних, психологічних, мотиваційних тренінгів, майстер-класів, бізнес-тренінгів, підтримка у підготовці студентами актуальних резюме, портфоліо тощо; співпраця з різними українськими й іноземними організаціями, обмін досвідом і досягненнями, пошук оптимальних способів і відпрацювання раціональних механізмів розв'язання суперечливих питань; організація і проведення конкурсів інноваційних ідей, стартап-проектів, презентацій, майстер-класів, Ярмарку професій (вакансій) тощо.

З-поміж функцій центрів кар'єри при закладах професійної освіти передбачено не тільки сприяння у працевлаштуванні випускників, а й їхня адаптація в практичній діяльності, підтримка зворотного зв'язку, здійснення моніторингу кар'єрному розвитку та вивчення ринку професій. Важливо, що учням пропонують опанувати зміст дисциплін «Людина та світ професій» і «Побудова кар'єри», метою яких передбачено ґрунтовне самопізнання учнів для усвідомленого вибору ними майбутнього професійного шляху, максимальної реалізації власних професійних здібностей та підвищення конкурентоспроможності в сучасних умовах.

Завдання навчальних дисциплін зорієнтовано на: ознайомлення учнів з вимогами до фахівця на ринку праці в сучасних соціально-економічних умовах, із кар'єрними орієнтаціями, видами та етапами кар'єри; детальне вивчення особливостей особистості учнів, їхніх професійних здібностей, схильностей,

інтересів, суспільних домагань, мотивів, які необхідно враховувати у побудові кар'єри; надання інформації про шляхи здобуття професій, техніку пошуку роботи, тенденції зміни попиту та пропозиції робочої сили на ринку праці; організація професійних проб на базі дійсних чи імітаційних фірм.

Важливо, що обов'язком структурним елементом занять з учнями і студентами у центрах кар'єри є формулювання практичних порад, рекомендацій щодо професійного становлення й кар'єрного зростання майбутніх фахівців, а також розвиток їхніх здібностей і задатків.

Отже, створення й успішне функціонування центрів кар'єри передбачає наявність відповідного кадрового, фінансово-матеріального, навчально-методичного забезпечення, детальна характеристика якого є перспективним напрямом нашого наукового дослідження.